

DİNDARLIĞIN ETKİLERİ (II)*

“Bireysel Düzey”

Yazan : Benjamin Beit HALLAHMÎ ve Michael ARGYLE

Çev. : Dr. Adem Şahin**

ABSTRACT

In this review, it will be looked at religiosity as an independent variable, assessing its effects on individual and social functioning. There are a number of clear expectations here. It is expected that religion would enhance well-being , otherwise it would have been unlikely to survive so long. So it will be asked whether religious people are happier, in better physical or mental health, and if they are, what psychological processes are involved.

İNTİHAR

Durkheim'e (1897) göre çağdaş toplumda intihar, ya sosyal gruplarla bütünleşme eksikliği sebebiyle 'bencil' (egoistik) ya da endüstrileşmeden kaynaklanan hızlı sosyal değişme ve bireylerin toplum tarafından denetim altına alınamaması sebebiyle 'anomik'tir. Hipotez şu şekildedir: Roma katolik kilisesi müntesipleri protestanlara göre daha az oranda intihara teşebbüs etmektedirler. Çünkü onlar, inançları ve ibadetleri paylaşmak suretiyle kiliseye daha güçlü şekilde bağlanmaktadır. Buna karşılık protestanlar, dinin bireysel

* B.B. HALLAHMÎ ve M. ARGYLE'nin, *The Psychology of Religious Behaviour, Belief and Experience* (London and New York, 1997) isimli kitaplarının 185-207 sayfaları arasında bulunan *The Effects of Religiosity, "Individual Level"* başlıklı bölümün son onbir sayfasının tercümesidir. Kitabın bu bölümünün ilk oniki sayfası, S. Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi'nin onuncu sayısında yayınlanmıştır.

** Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Psikolojisi Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi.

yorumuna önem vermektedirler. Gerçekten de 19. yüzyılda Avrupa'daki Roma katolik ülkeler, diğerlerine göre daha düşük intihar oranlarına sahiptiler. Biz de buna bağlı olarak, özellikle müntesipleri sıkıca kenetlenmiş mezheplerde cemaat üyelerinin diğer insanlara göre intihara daha az teşebbüs edecekleri sonucunu çıkarabiliriz. Bununla birlikte, Roma katolik bölgelerin, intihar olaylarını rapor etmede isteksiz olabilmeleri ve bu ülkelerde "bilinmeyen sebeplerle ölüm", "aniden ölüm" vb. olaylarının daha çok olması sebebiyle, milletlerarası karşılaştırma yapmada problem vardır (Day, 1987).

İntiharın istatistiksel dağılımı, boşanma oranı, endüstrileşme düzeyi, refah ve sosyal istikrarsızlığa bağlı olarak değişmektedir. Bir çok araştırma intiharı, her ne kadar dinden etkilenseler de, boşanma oranı ve sosyal sınıfı karşılaştırarak incelemiştir. Bu yüzyıl boyunca, dîni hayattaki düşüş ve refah düzeyindeki yükselişe paralel olarak boşanma oranlarında büyük bir artış gözlenmiştir. Stack (1991)'a göre, dîni hayat ve birleştirici aile değerlerindeki düşüş birbiriyle yakından ilişkilidir ve her ikisi de intiharın sebeplerindedir.

Dîni bağlılık düzeyinin intihar oranları ile negatif ilişkisi tespit edilmiştir. Comstock ve Partridge (1972), intihar edenler arasında haftada bir veya daha sık kiliseye gidenlerin oranının binde 0.45 iken, haftada bir defadan daha az gidenlerde 0.95 ve diğerlerinde 2.1 olduğunu bulmuştur. Kiliseye devam oranı, bireyi intihara yol açan şeylerden koruyan bir etkiye de sahip olabilir. Bainbridge (1989), 75 şehirden topladığı verileri kullanarak, kiliseye devam ve ihtihar oranları arasında ilişki (-0.40) tesbit etmiştir. Ancak O bu ilişkinin, boşanma oranlarındaki farklılıkla açıklanabileceğini de bulmuştur. Niketim bazı araştırmalar, boşanma kontrol edildikten sonra negatif ilişkiler tespit etmişlerdir (Stack, 1983). Avrupa'da yapılan ilk çalışmalar, protestanların boşanma oranlarının Katolik veya Yahudilerden iki veya üç kat fazla olduğunu bulmuşlardı. Ancak protestanlarla diğerleri arasındaki farklılık, bu yüzyıl boyunca daralmıştır. Pescosolido ve Georgianna (1989), 404 Amerikan şehri karşılaştırmışlar ve intihar oranlarının katolikler ve Fundamentalist protestanlarda bir dereceye kadar düşük, buna karşılık Episcopalianlar, Lutheranlar ve diğer ana Protestan akımlarında yüksek olduğunu bulmuşlardır. Bu sonuçlar, başka araştırmaların bulgularıyla da desteklenmiştir. Faupel ve arkadaşları (1987), Amerika'da 3108 vilayette yaptıkları çalışmada, boşanma oranları ve ekonomik değişkenler kontrol edildikten sonra, intihar için 0.08 katolisizm beta değeri bulmuşlardır.

Acaba, Durkheim'in öne sürdüğü gibi dinin bahsedilen etkileri, birleştiricilik açısından açıklanabilir mi? Stark (1983), Amerika'da 214 yerleşim bölgesinde yaptığı araştırma neticesinde kilise cemaati olma ile intihar arasında -0.36 düzeyinde korelasyon buldu. İntiharın aynı zamanda sosyal bağlılığın

dolaylı bir belirtisi olan nüfusun değişme oranı ile de ilişkisi vardır. Fakat bu ilişki dinin etkisini açıklayamaz.

Durkheim'in teorisinin, önemli inanç ve ritüelleri kapsamayan fakat cemaat destekli, yeni bir versiyonu öne sürüldü. Pescosolido ve Georgianna (1989), kiliseye devam sıklığı ve kilise cemaatinden arkadaşlıklar açısından birleştiriciliği en fazla olarak bilinen kiliselerin üyelerinin intihar oranlarının diğerlerine göre en düşük seviyede olduğunu buldular. Stack ve Wasserman (1992), 5726 denek üzerinde yaptıkları araştırmada, kiliseye daha fazla devam etme gibi faaliyetlere üyelerinin teşvik edildiği cemaatlerde ve grupla toplum arasında gerginliklerin olduğu yerlerde, ki bu tür durumların cemaat desteğini arttıracığı iddia edilmektedir, intihar oranlarının düşük olduğunu göstererek bu sonucu desteklediler. Fundamentalist grupların üyeleri de birbirine bağlıdırlar ve çok düşük intihar oranlarına sahiptirler. Diğer bir çalışmada Stack ve Arkadaşları (1994), dinin daha düşük düzeyde feminizme sebep olduğunun iddia edildiği bir modeli destekleyen bulgulara ulaştılar. Onlara göre din, kadınları daha çok geleneksel eğitici rollere yönlendirmekte ve neticede intihar onlar arasında desteklenmemektedir. Bu araştırmalardan daha önce Stack (1991), İsveç örneğinden elde edilen verileri kullanarak, aile bireyseliği (çalışan kadın, yüksek boşanma oranı) ve dînî aktivitelerin birlikte düştüğünü göstermişti. Bu durum, kolektif değerlerdeki düşüşe paralel olarak artan intihar oranlarının bir açıklamasıydı.

Yukarıda bahsedilen bulguların, değişik dînî inanç sistemleri açısından açıklanması mümkün görülmemektedir. Simpson ve Conklin (1989), 71 ülkeyi kapsayan uluslararası bir çalışmada, intihar oranlarıyla Hıristiyanlık arasında bir ilişkinin olmadığını fakat İslam'la -0.55 düzeyinde korelasyonun olduğunu buldu. Bunun Durkheim'in fikirleri doğrultusunda, kısa aralıklarla ve ortaklaşa yapılan ibadetlerin sağladığı sıkı sosyal bağlılıktan kaynaklandığı öne sürüldü. Hinduizm ve Budizm, intiharı yasaklamamaktadır ve Hinduizm, Durkheim'in "özgeci intihar" olarak isimlendirdiği bazı intihar olaylarının meydana gelmesinde bir faktördür.

YARDIM, MERHAMET, DÜRÜSTLÜK ve FEDAKÂRLIK

Dînî öğretiler, çoğu zaman sevgi, affetme, başkalarına yardım etme, vb. fiilleri (en azından kendi cemaatinden olanları karşı) açıkça teşvik eder. Gerçekten dînî öğretilerin teşviklerinin bu davranışların yapılmasında bir etkisi var mıdır? Bununla birlikte, ilgili konuda muhtemelen negatif etkisi olan başka öğretiler de vardır. İnsanda temelde var olan kötülük potansiyeli hakkındaki inançlar, bir hipotez olarak ortaya atılmıştır. Bu hipotez, daha ziyade insanın negatif ve acımasız yönüyle belki irtibatlandırılabilir. Mesela, Amerika'daki Evangelik Hıristiyanlar arasında insan tabiatının gerçekten kötü ve negatif

unsurlar içerdiğine inananlar vardır (Sorenson, 1981; Wrightsman 1974). Forbes ve arkadaşları (1971), Amerika'da tutucu kiliselere devam edenlerin liberal kiliselerin faaliyetlerine iştirak edenlere göre arabalarını daha çok kilitleme eğiliminde olduklarını gözlemişlerdir. Bu durum, güvensizliğin bir göstergesi olarak yorumlanmaktadır. Diğer taraftan Bahr ve Martin (1983), kiliseye devam etmenin insanlara inanmayla, Ellison (1992) ise Afrika kökenli Amerikalılar arasında dindarlığın arkadaşlıkla ilişkili olduğunu tesbit etmişlerdir.

Dindarlıkla fedakârlık arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmanın yollarından birisi de kişinin başkalarına karşı ilgisinin iyi bir göstergesi olarak kabul edilen duygudaşlığı (empathy) ölçmektir. Watson ve ark. (1984), empatinin iç güdümlü dindarlıkla 0.26 ve 0.31 düzeylerinde pozitif, dış güdümlü dindarlıkla negatif ilişkisinin olduğunu tespit etmişlerdir. Başka araştırmalar da "sosyal ilgi" ve "insancılık" değerleriyle ilgili benzer sonuçlar elde ettiler. Bununla birlikte Batson ve arkadaşları (1993), bu durumun iç güdümlü dindarların şefkatli ve merhametli görünme isteğinden kaynaklanabileceğini savunan görüşü reddettiler. Diğer taraftan, yardımsever veya müşfik insanların başkaları tarafından nasıl görüldüğünü araştıran başka çalışmaların pozitif bulguları da yok değildir. Mesela, Clark ve Warner (1955), bu tür bir çalışma yapmışlar ve 14 topluluk üyesinin 72 yardımsever hakkındaki kanaatlerini toplamışlardır.

Fedakarlık ve yardım hakkında daha sağlam delillere ulaşmak için davranışsal bulgulara yönelmek durumundayız. Para bağışında bulunma, fedakârlık ve yardım severliği ölçmek için uygun bir davranıştır. Bir Amerikan kamuoyu araştırması, kiliseye hiç devam etmeyenlerin gelirlerinin % 0.8'ini ihtiyaç sahiplerine yardım olarak verirken ayda bir veya iki defa kiliseye gidenlerin % 1,5, her hafta gidenlerin ise % 3,8'ini bağışladıklarını tespit etmiştir. (Myers, 1992). Yine Hunsberger ve Platonow (1986), güçlü ortadoks inanca sahip Kanadalı öğrencilerin gelirlerinin % 10'unu yardım olarak ihtiyaç sahiplerine verdiklerini saptamışlardır. Bu durum, Kuzey Amerika kiliselerinin yardımlar konusundaki aşırı duyarlılığıyla açıklanabilir. Diğer bir gösterge de bazı işlerde gönüllü olarak çalışmaktır. Bir Amerikan kamuoyu araştırmasının sonucuna göre "yüksek düzeyde ruhî bağlılığı" olanların %46'sı, fakirler, yaşlılar ve bakıma ihtiyacı olan kişilerle ilgili işlerde gönüllü olarak çalıştığını belirtirken "yüksek düzeyde bağlılığı olmadığını" belirtenlerin ancak % 22'si, bu tür işleri yaptığını bildirmişlerdir (Myers, 1992). Hunsberger ve Platonow'un (1986) bulgularına göre, inançları güçlü insanlar dînî işlerde daha iyi çalışırken, iç güdümlü dindarlar değişik güzel işlere niyetlendiklerini ancak bunların gerçekleşmediğini ifade etmişlerdir. Kişilerin yaptıklarını söyledikleri iyi işlerin gerçekten olup olmadığı konusunda daha çok problem vardır. Bernt'e (1989) göre iç güdümlü dindarlık, öğrencilerin kampüste gönüllü olarak yapılan işlere

ne kadar katılacakları konusunda pozitif bir gösterge iken, dış güdümlü dindarlık negatif bir işarettir (predictor). Araştırma, netice olarak öğrencilerin mezuniyetten sonra barış cemiyeti benzeri sivil organizasyonlara katılmak için başvuru yapıp yapmadıklarını tahmin etmiştir. Buralarda gerçekten bir şeyler yapıp yapmadıkları konusunda bir tahminde bulunmamıştır. İngiltere’de yardım faaliyetlerine katılan gönüllüler tarafından din, faaliyetlere katılmada ana sebeplerden birisi olarak bildirilmiştir (Lynn and Smith, 1991).

Bu aşamadan sonra, yardım davranışı ve din arasındaki ilişkiler hakkında yapılmış olan ve deneysel yönü daha ağırlıkta olan araştırmalara yöneleceğiz. Forbes ve arkadaşları (1971), kilise mensuplarının yabancılarla yardım etme konusundaki istek düzeylerini belirlemek için kamuya açık yerlere bırakılan postalanmamış mektupların kullanıldığı “kayıp mektup” tekniğini kullandılar. Onlar, üzerine pul yapıştırılmamış mektupları bir Amerikan şehrindeki 25 kilisenin yakınlarına bıraktılar. Daha sonra yerlerine ulaşan mektupları saydıklarında, teolojik olarak daha tutucu olan kiliselerin mensuplarının yabancılarla yardım konusunda daha az istekli olduklarını buldular. Yardım etmenin iç güdümlü dindarlıkla pozitif, buna karşılık dış güdümlü dindarlıkla negatif ilişkisinin olduğunu görmekteyiz. Benzer sonuçlar, Bold (1982) tarafından öğrencilerden kör öğrencilere kitap okuma veya başka öğrencilere yardım etme gibi projelerle gerçekleştirdiği deneylerde de bulunmuştur. Batson ve arkadaşları (1993), içten kaynaklı dindarların birilerine yardım ettiklerinde bunu gerçekte yardım sever görünmek için yaptıklarını iddia etmişlerdir. Görünen o ki, iç güdümlü dindar, insanların gerçekten ihtiyaç sahibi olduğu durumların yanısıra, ihtiyacın olmadığı çok önemli olmayan durumlarda da devamlı şekilde yardım etmektedir. Yani, iç güdümlü dindarların basit şekilde başkalarına daha çok yardım ettiği ve davranışları hakkındaki yorumlarda ortaya çıkan benzer şüphelerin başka araştırmalarda da ortaya çıktığı iddia edilmektedir.

Batson ve Gray (1981), deneklerin, yalnız bir kıza yardım etme durumunda oldukları deneysel bir ortam oluşturduklarını iç güdümlü dindarların bu durumda istesin ya da istemesin ihtiyacı olan kıza yardım ettikleri ve aynı zamanda kızın iyi olduğu konusunda emin olmak istedikleri gözlemlendi. Batson ve arkadaşları (1993), örneklemin yardım konusundaki davranışlarının araştırılması için, yardım faaliyetine katılacakların belirleneceği bir ön uygulama ortamı oluşturduklarını, ancak belirgin bir sonuca ulaşamadılar. Bu konuda son olarak Batson ve Flory’nin (1990) bulgularına yer verilecektir. Onlar, bazı insanlardan sıkıntı içinde olan kimselere yardım etmeleri için gönüllü olmalarını istediler ve bu husustaki durumlarını tesbit etmek üzere boya yorumlama yoluyla kelime bağlantısı kurma projektif testini uyguladılar.

Bulgulara göre, yüksek düzeyde iç güdümlüler övgü ve iyi nitelikler ifade eden kelimeleri kullanarak olumlu değerlendirmelerde bulunurlarken düşük düzeyde iç güdümlüler değerlendirmelerinde kötümserdirler. Bununla birlikte, deneklerin çok az bir kısmı “hüzünlü, trajik” gibi kelimelerle bağlantılı düşünceler oluşturmaya meyletmişlerdir. Bu bulgulardan hareketle, iç güdümlü dindarların iyi görünmek istedikleri ve adalet ve dürüstlük soyut prensipleriyle motive oldukları söylenebilir. Biz bu sonuçlarla ikna olmuş değiliz ve burada önemli olan noktanın iç güdümlü dindarlıkla yardım etme davranışı arasındaki ilişkinin olduğunu düşünmekteyiz. Gönüllü denek, devamlı zayıfa yakın bir tahmin vasıtasıdır. İç güdümlülüğün empati ile de ilişkisinin olduğuna dair bulgu, onun mağdur kimselerle ilgili endişelerden kaynaklandığının bir delilidir.

Beşinci bölümde gördüğümüz üzere dînî tecrübe, bireyi diğer insanlara karşı daha olumlu tutumlara ve onlara karşı yardım hissine sevk etmektedir. Ayrıca ibadet, insanları kendilerine kötülük yapanları affetmeye yönlendirmektedir. Yukarıda bahsi geçen araştırmalardan bazıları, kısmen deneysevidirler ve sebep-sonuç ilişkisi bağlamında yorumlara imkân vermektedirler. Dindar bireylerin yaptığı özgeci (altruistic) fiillerin yanı sıra Batı’da orta sınıf kilise cemaatleri eskiden beri fakirler ve ihtiyaç sahibi bedensel özürülere yardım gibi değişik toplumsal faaliyetler göstermektedir. 19. yüzyılda İngiliz orta sınıf kilise cemaatleri, aşağı sınıftaki insanlara yardım konusunda aktiflerdi. Onların faaliyetleri, çalışan orta sınıf insanlara katkıda bir araç olan pazar okulu eğitiminin para ve yiyecek içecek gibi ihtiyaçlarını karşılamayı da kapsamaktaydı. Amerika’da, devletin kimsesizler ve ihtiyaç sahiplerine yardımının sınırlı olması sebebiyle, fakir ve kimsesizlere yardım faaliyetleri önemlidir (Pargament ve Maton, basından). Dinin, kendisini ermiş birisi olarak görme gibi özgeci (altruistic) davranışın olağan dışı bazı örneklerinin ortaya çıkmasındaki rolü burada belirtilmelidir. Bu davranış, inananların çok küçük bir kısmında görülmekle birlikte, bazı dînî yapılanmalar ve özel gruplar bu konuda dikkat çekmektedir.

Birisinin hayatında özgeci davranışın tam olarak tehlikeli olmaya başladığı durumlarda ne olmaktadır? Oliner ve Oliner’in (1988) iddiasına göre, II. Dünya Savaşı boyunca Avrupa’da kendi hayatlarını riske atarak Yahudi’leri koruyan kişilerin gerçek özgeci davranışlarında dînî inanç önemli bir motivdi. Bununla birlikte din, bu olaylarda tek sâik değildi ve bir o kadar daha vakıa vardı ki kurtarıcı pozisyonundaki insanlar, sadece seküler sebeplerle Yahudiler’i korumuşlardı.

Formal din eğitiminin ahlâkî gelişim üzerindeki etkisi nadiren araştırılmıştır. Her ne kadar Dirks (1988), Kohlberg’in Ahlâk gelişim evrelerini kullanarak gerçekleştirdiği araştırmasında, Evangelik din eğitiminin daha düşük

puanlara sevk ettiği yönünde bulgulara ulaşırsa da birçok araştırma, okulda alınan din eğitiminin özellikle yaşı büyük çocuklar üzerinde pozitif etkisinin olduğunu bulmuştur (Örneğin Kedem ve Cohen 1987). Bu durumun, aşılması zor ahlâkî çıkmazlara dair tartışmaların olmamasından kaynaklandığı öne sürülmüştür.

Dürüstlük ve günah işlemeye karşı direnç, Hartshorne ve May (1928) tarafından Chicago'da yaşayan büyük bir çocuk örnekleminin katıldığı çalışmada değişik türden üç sahtekârlık testi kullanılarak araştırıldı. Bulgular, düzenli olarak kiliseye devam edenlerle diğerleri arasında bir farklılık olmadığını gösterdi. Amerikan üniversitelerinde yapılan birçok araştırma da dindarlık ve sahtekârlık arasında bir ilginin olmadığını buldu. (Goldsen ve diğ. 1960; Garfield ve diğ. 1967). Fulkner ve De Jong'un bulgularına göre, Katoliklerden dindarlıkları güçlü olanlar yaptıkları sahtekârlıkları daha fazla itiraf etmektedirler. Buradan şöyle bir sonuç çıkarılabilir: Ya kişiler dindarlıkları arttıkça sahtekârlığa daha çok meylenmektedirler ya da yaptıkları sahtekârlıkları itiraf etmede dürüst davranmaktadırlar. Yine Amerika'da yapılan bir diğer çalışmada, üniversite öğrencileri dört farklı dindarlık grubuna ayrıldılar ve kendilerine, sahtekârlık ve yardım davranışlarında bulunabilecekleri ortamlar hazırlandı. Ancak sonuçta, yaptıkları davranışlarla dindarlık düzeyleri arasında bir ilişki bulunamadı. (Smith ve diğ. 1975).

CİNSEL DAVRANIŞ

Bütün dinlerde seks, olması gerekenden daha fazla sınırlamalar getirilen bir dürtüdür. Cinsellik, ahlakilik ve bireyin benliğini sınırlamasının bir modelidir. Kinsey kamuoyu araştırmaları (Kinsey ve diğ. 1948, 1953) gibi ilk dönem çalışmalarda ulaşılan bulgular, dindar insanların evlilik öncesi, evlilik dışı ve hatta evlilikte daha az seks ilişkilerine kendilerini angaje ettiklerini göstermiştir. O halde Batı'da görülen cinsiyet devriminden sonra durum ne haldedir? Janus ve Janus (1993), 2765 Amerikalıdan oluşan bir örnekleme seks konusunda görüşmelerde bulunmuş ve onları, dindarlık düzeylerine göre dört gruba ayırarak bu konudaki düşünce ve tutumlarını Tablo 10.6 da vermiştir.

Tablo 10.6 Amerika'da Din ve Seks

	Çok Dindar	Dindar	Biraz Dindar	Dindar Değil
Çocuk aldırırım.	18	21	27	32
Doğum kontrolü yapıyorum.	61	66	65	66
Hayatımda (en az bir kere) evlilik dışı seks ilişkim oldu.	31	26	36	44
Evlenmeden önce seks ilişkim oldu.	71	85	98	93
Oral seks çok normal bir şeydir	77	84	89	94
Cinsel yönden kendimi ortalamaların altında veya durgun görüyorum.	25	22	16	15

	Protestanlar	Katolikler	Yahudiler	Hiçbiri
Daha önce çocuk aldırırım.	32	29	11	22
Doğum kontrolü yapıyorum.	64.5	66.5	69	74

Kaynak Jonus ve Jonus (1993)

Tablo10.6'da da görüldüğü üzere, her ne kadar değişik davranışlarda farklılıklar göstermeleri ve bu farklılıkların da çoğunlukla küçük olmasına rağmen, çok dindar olanlar değişik türden seks aktivitelerini diğer gruplara göre daha az yaptıklarını bildirmişlerdir.

Evlilik Öncesi Dönemde Seks

Evlilik öncesi cinsel deneyimler, bütün dinlerde teşvik edilmemiş veya engellenmiştir. Bununla birlikte Batı'da bu tür ilişkiler oldukça yaygındır. Tablo 10.6, "çok dindar"ların %71'inin, ki bu oldukça yüksek bir orandır, evlenmeden önce cinsel ilişkide bulduklarını göstermektedir. Beck ve arkadaşları (1991), 14-22 yaş arası Amerikan gençliğinden bir örneklem oluşturarak gerçekleştirdikleri uzun süreli (longitudinal) bir araştırma neticesinde, dînî bağlılığın evlilik öncesi ilişkileri tahmin etmede özellikle Pentecostalstler, Mormonlar, Yahova Şahitleri, Babtistler ve diğer kurumsallaşmış mezheplerin müntesipleri için bir işaret olduğunu gördüler. Farklı kiliseler, seksi değişik derecelerde yasaklamaktadırlar. İngiltere'de 19.000'e yakın örneklemin kullanıldığı bir alan araştırmasında Welligs ve arkadaşları (1994), ana Hıristiyan kiliselerinden ankete katılan kadınların %22, ve erkeklerin %20'sinin evlilik öncesi seks ilişkisini kabul etmediklerini, buna karşılık dindar olmayanlarda kabul etmeyenlerin oranının kadınlarda %3.8, erkeklerde %2.6 olduğunu tespit etmişlerdir. Hıristiyanlığın dışındaki dinlerin mensuplarının ise evlilik öncesi ilişkiyi güçlü şekilde reddettikleri, bu dinlerden

kadınların %41'inin, erkeklerin ise %46'sının evlilik öncesi ilişkisinin her zaman yanlış olduğuna inandıkları görülmüştür.

Evlilik Dışı İlişkiler

Bütün dînî gruplar, aile değerlerini teşvik ederlerken evlilik dışı ilişkileri oldukça güçlü bir şekilde yasaklamaktadırlar. Cochron ve Beeghley (1991), bir dizi kanaat testini birleştirerek 15.000'e yakın deneğe uyguladıkları araştırmalarında, oranları değişmekle birlikte değişik kiliselerin mensuplarının, evlilik dışı ilişkilerin devamlı surette yanlış olduğuna inandıklarını bulmuşlardır. Bu araştırmanın bulgularından bazıları, Tablo 10.7'de verilmiştir. Bulgular, bütün grupların evlilik dışı cinsel ilişkilerin evlilik öncesi ilişkilerden daha kötü olduğu kanaatinde birleştiklerini göstermektedir. Yazarlar, kiliseye devam etme ve dindarlığın diğer boyutlarının evlilik dışı ilişkiler üzerindeki etkisini de analiz etmişler ve bu faktörlerin Baptistlerde diğer kiliselerden daha etkili olduğunu bulmuşlardır.

Tablo 10.7 Seksüel Fiillere Yönelik Tutumlar

	Dine.Bağ.Değ.	Yahudi	Katolik	Episc.	Baptist	Toplam
	%	%	%	%	%	%
Evlilik öncesi ilişkiler daima yanlıştır.	7	13	25	13	39	30
Evlilik dışı ilişkiler daima yanlıştır.	44	50	72	60	80	73
Homoseksüellik daima yanlıştır.	42	37	71	57	86	74

Kaynak Cachron ve Beeghley (1991)

Homoseksüellik

Homoseksüellik ve evlilik dışı ilişkiler konusundaki tutumlar benzerlik göstermektedir. Tablo 10.7'de görüldüğü üzere Baptistler her iki ilişki türüne de en çok karşı çıkarlarken onları Katolikler takip etmektedirler.

Doğum Kontrolü

Doğum kontrolü, Katolikler ve bazı diğer mezhepler tarafından şiddetle yasaklanmıştır. Ancak 10.6'da da görüldüğü gibi, dînî gruplar arasında fiiliyatta çok az bir farklılık vardır. Bununla birlikte İngiltere örneğinde, uygulanan doğum kontrolünün türleri arasında farklılık bulunmuştur.

Kürtaj

Kilise cemaatinden olanlarda kürtaj yapanların oranı diğerlerine göre daha düşüktür (Tablo 10.6). Kilisenin şiddetli muhalefetine rağmen Katolikler arasında kürtaj yaptırılanların oranı diğerlerine göre çok az bir düşüklük göstermekte, Yahudilerde ise çok belirgin şekilde düşmektedir.

Oral Seks ve Masturbasyon

Bugün oral seks en azından Amerika'da çok yaygın şekilde yapılmakta ve çok dindar gruplar arasında bile büyük oranda (% 77) normal kabul edilmektedir. Kinsey ve arkadaşlarının (1948, 1953) ilk dönem bulgularına göre Masturbasyon, özellikle dînî hassasiyeti olmayan Katolikler arasında oldukça yaygın iken, Yahudiler ve zahidane bir dînî hayat yaşayan Hıristiyanlar arasında daha azdır.

Toplam Seks Aktivitesi

Dindarlar arasında orgazmla neticelenen cinsel ilişki bakımından toplam seks aktivitesi, Kinsey surveylerinin verilerine göre dikkat çekecek oranda düşüktür. Zahidane dînî hayat yaşayanların cinsel aktiviteleri dindar olmayanların 3/4'ü oranındadır. Onlar daha az orgazm tecrübesi yaşamakta ve seks hayatları diğerlerine göre daha geç başlamaktadır. Nitekim Tablo 10.6'da da görüleceği üzere, seks açısından en az aktif olanlar zahid dindarlar arasındadır.

Amerika'daki kiliseler karşılaştırıldığında, en katı yasakçuların fundamentalist grupların olduğu, onları Güney Bölgesi Babtistleri'nin takip ettikleri görülür. Protestan geleneğini temsil eden Presbyterianlar ve Episcopalianlar ise en az yasakçı olanlardır (hertel ve Huphes, 1987). Tutumlardaki farklılıklar, bu kiliselerin mensuplarının seks davranışlarına da yansımaktadır. Babtistler ve fundamentalist Protestan cemaatlerde, kiliseye devam oranının seksüel sınırlamalar üzerindeki etkisi daha çok gözlenirken liberal Protestanlarda daha düşüktür. Bu etki, bütün kiliselerin karşı çıktığı evlilik öncesi ve evlilik dışı seks ilişkilerinde daha belirgindir. Babtist ve Katolik kiliselerinin özellikle kürtaja karşı çıkmalarına rağmen, Katolik cemaatin doğum kontrolü ve kürtaj konularında kilisenin resmî görüşüne aldırış etmemelerinde olduğu gibi, bazen kiliselerin resmî görüşlerinin cemaatlerinin davranışlarında çok fazla etki yapmadığı görülür.

Kiliseye devam ve dindarlığın diğer ölçülerinin seks davranışı hakkında bir işaret olduğunu gördük. Aynı şekilde, iç güdümlü dindarlığı güçlü olanların daha az, buna karşılık dış güdümlü dindarlığı güçlü olanların daha çok evlilik öncesi seks ilişkisine girdiği ve kiliseye fazla gitmeyenlerin evlilik öncesi seks

ilişkinin daha çok yaşadıkları tespit edildi (Haerich, 1992; Jensen ve diğ. 1990).

Kilisenin seks hayatı üzerindeki etkisi konusunda en uygun açıklama şudur: Dinler veya mezhepler, bazı seks aktivitelerini yasaklamakta ve şayet bağlılığı güçlü ise cemaatler de buna itaat etmektedirler. Coghran ve Beeghley'e(1991) göre bulgular, yukardaki açıklamayı evlilik öncesi ilişkiler bakımından desteklerken evlilik dışı ve homoseksüellikle ilgili olanlar açısından desteklememektedir. Yukarda da görüldüğü üzere, dindarlar kürtaj ve doğum kontrolü konularında kilisenin resmî görüşüne uymamaktadırlar. Özellikle kenar mahallelerde yaşayan kilise cemaatinin yasak seks ilişkilerine girmelerindeki yüksek oran dikkat çekmektedir. Bu durumda, insanların kiliseyi mutluluğun kaynağı olarak gördüklerini iddia etmelerine rağmen, dinin emirlerini dikkate almadıkları söylenbilir.

ÖZET: BİREYSEL FONKSİYON

Bu ünitenin her bölümünde, dindarlığın göstergelerinin insanların hayatına belirleyici hatta bazı durumlarda çok güçlü etkisinin olduğunu gördük. Buna göre dindarlık mutluluk, sağlık, ruh sağlığı, intihar, özgeci fiiller ve seks davranışlarını etkilemektedir. Bazı durumlarda ise en güçlü etkiye sahip olan dindarlık boyutu, ruh sağlığı ve mutluluk gibi konuları etkileyen iç güdümlü dindarlıktır.

Bireyler için dindarlığın faydaları, belirgin şekilde ruh huzuru sağlayan inançlar ve daha disiplin altına alınmış bir hayata ve düzenli bir aileye açık destek veren emirlerden kaynaklanmaktadır. Psikolojik din teorileri, hem hayata anlam ve düzen kazandırma ve ölümün üstesinden gelmeyi temin etmeye yardım eden imanın mesajı ve hem de sosyal destek, ortam kavramları yoluyla destek ve gönül ferahlığına vurguda bulunurlar.

Dini bağlılık, bireysel yalnızlık ve sosyal kaosa karşı etkili bir tepki olabilir (krş. Burris ve diğ. 1994; Paloutzian ve Ellison, 1982). İnsanlık tarihinin büyük bir kısmında ve bugün çoğu kalabalık insan topluluklarında bölgesel dinî cemaat, sosyal destek ve istikrarın önemli bir kaynağıdır.

REFERANSLAR

Adityanji, X.(1986).Suicide attempts and suicides in India: cross-cultural aspects.International Journal of Social Psychiatry,32,64-73.

Bahr, H. M., and Martin, T.K.(1983). 'And thy neighbor as thyself': Self esteem and faith in people as corralates of religiosity and familiy solidarity

among Middletown high school students. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 22, 132-144.

Bainbridge, W.S.(1989). The religious ecology of deviance. *American Sociological Review*, 54, 288-295.

Batson ,C.D., and Flory,J.D.(1990).Goal-relevant cognitions asociated with helping by individuals high on intrinsic end religion. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 29, 346-360.

Batson,C.D., and Gray,R.A.(1981). Religious orientation and helping behavior: Responding to one's own or the victim's need. *Journal of Personality and Social Psychology*, 40, 511-520

Batson,C.D., Schonrade,P., and Ventis, W.L.(1993). Religion and individual. New York: Oxford Üniversity Press.

Beck, S.H., Cole, B.S.,and Hammond, J.A.(1991). Religious haritage and premarital sex:Evidence from a national sample of young adults. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 30, 173-180.

Bernt, F.M.(1989). Being religious and being altruistic:A study of college service volunteers. *Personality and Individual Diference*, 10, 663-669.

Bolt, M.(1982). Religious orientation, belief in a just world,and prosocial behavior. Conference of the American Psychological Association, Toronto.

Clark, W.H., and Warner, C.M.(1955). The relation of church attendance to honesty and kindness in a small community. *Religious Education*, 50, 340-342.

Cochran, J.K. and Beeghley, L.(1991). The influence of religion on attitudes toward nonmarital sexuality: A preliminary assessment of reference group theory . *Journal for the Scientific Study of Religion*, 30, 45-62.

Comstock, G.W.,and Patridge, K.B. (1972). Church attendance and health, *Journal of Chronic Diseases*, 25, 665-672.

Day ,L.H.(1987). Durkheim on religion and suicide – a demographic critique. *Sociolgy*, 21, 449-461.

Dirks, D.H.(1988). Moral development in Christian higher education. *Journal of Psychology and Theology*, 16, 324-331.

Durkheim, E.(1897). *Suicide* . London: Routledge and Kegan Paul.

Ellison, C.G.(1992). Are religious people nice people? Evidence from the National Survey of Black Americans. *Social Forces*, 71, 411-430.

Fulkner, J.E., and De Jong, G.F.(1968). A note on religiosity and moral behavior of a sample of college students. *Social Compass*, 15, 37-44.

Faupel, C.E., Kowalsky, G.S., and Starr, P.D. (1987). Sociology's one law: Religion and suicide in the urban context. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 26, 523-534.

Forbes G., B., Tevault, R.K., and Gromoll, H. F. (1971). Willingness to help strangers as a function of liberal, conservative or Catholic church membership: A field study with the lost-letter technique. *Psychological Reports*, 28, 947-949.

Garfield, S.J., Cohen, H.A., and Roth R., M. (1967). A correlative study of cheating in college students. *Journal of educational research*, 61, 172-173.

Goldsen, R.K., Rosenberg, M., Williams, R., M., jr., and Suchmen, E., A. (1960). *What college students think*. Princeton, N.J.: Van Nostrand.

Haerich, P. (1992). Premarital sexual permissiveness and religious orientation: A preliminary investigation. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 31, 361-365.

Hartshorn, H., and May, M., A. (1928). *Studies in deceit*. New York: Macmillan.

Hertel, B., R., and Huges, M. (1987). Religious affiliation, attendance, and support for 'pro-family' issues in the United States. *Social Forces*, 65, 858-882.

Hunsberger, B., and Platanow, E. (1986). Religion and helping charitable causes. *Journal of Psychology*, 120, 517-528.

Janus, S. S., and Janus, C. L. (1993). *The Janus Report*. New York: Wiley.

Jensen, L., Newell, R., C., and Holman, T. (1990). Sexual behavior, church attendance, and permissive beliefs among unmarried young men and women. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 29, 113-117.

Kedem, P., and Cohen, D. W. (1987). The effects of religious education on moral judgement. *Journal of Psychology and Judaism*, 11, 4-14.

Kinsey, A. C., Pomeroy, W. B., Martin, C. E., and Gebhard, P. H. (1953). *Sexual Behavior in the Human Female*. London: Saunders.

Kinsey, A. C., Pomeroy, W. B. And Martin, C. E. (1948). *Sexual Behavior in the Human Male*. London: Saunders.

Lynn, P., and Smith, J. D. (1991). *Voluntary Action Research*. London: The Volunteer Centre.

Myers, D. G. (1992). *The Pursuit of Happiness*. New York: William Morrow.

Oliner, S. P., and Oliner, P. M. (1988). *The Altruistic Personality: Rescuers of Jews in Nazi Europe*. New York: Free Press.

Pescosolido, B. A., and Georgianna, S. (1989). Durkheim, suicide and religion: Toward a network theory of suicide. *American Sociological Review*, 54, 33-48.

Simpson, M. E., and Conklin, G. H. (1989). Socioeconomic development, suicide and religion: A test of Durkheim's theory of religion and suicide. *Social Forces*, 67, 945-964.

Smith, R. E. Wheeler, G., and Diener, E. (1975). Faith without works: Jesus people, resistance to temptation, and altruism. *Journal of Applied Social Psychology*, 5, 320-330.

Sorenson, R. C. (1981). Evangelical seminarians' philosophies of human nature and theological beliefs. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 20, 33-38.

Stack, S. (1983). The effect of religious commitment on suicide: A cross-national analysis. *Journal of Health and Social Behavior*, 24, 362-374.

Stack, S. (1991). The effect of religiosity on suicide in Sweden: A time series analysis. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 30, 462-468.

Stack, S., and Wasserman, I. (1992). The effect of religion on suicide ideology: Analysis of the networks perspective. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 31, 457-466.

Stack, S., and Wasserman, I., and Kposowa, A. (1994). The effects of religion and feminism on suicide ideology: An analysis of national survey data. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 33, 110-121.

Watson, P. J., Hood, R. W., Morris, R. J. And Hall, J. R. (1984). Empathy, religious orientation, and social desirability. *Journal of Psychology*, 117, 211-216.

Wellings, K., Field, J. , Johnson, A. M., and Wadsworth, J. (1994). *Sexual Behavior in Britain*. Harmondsworth: Penguin.

Wrightsmann, L. S. (1974). *Assumption About Human Nature: A Social Psychological Approach*. Belmont, CA: Wadsworth Publishing.